

Het voorkomen van hulst in houtwallen is vaak een aanwijzing dat het een oude wal betreft. De hulstbessen geven kille winters nog wat kleur.

Foto: Valentijn te Plate

LANDSCHAP BETAALT DE REKENING

Energietransitie voor en te na

Wereldwijd, en dus ook in Nederland, wordt gewerkt aan een energietransitie, die de catastrofale effecten van de klimaatsverandering nog moet kunnen keren. Dit gebeurt jammerlijk genoeg niet met alle macht en kracht. En zeker niet efficiënt en gecoördineerd.

Tijdens een gesprek op het ministerie, naar aanleiding van onze brandbrief aan de verantwoordelijke bewindslieden, bleek dat dit ook niet gaat gebeuren. Op het ministerie gelooft men in de lokale en regionale democratie van provincies en samenwerkende verbanden van gemeentes. Hoe en op grond van welke informatie deze gemeentes en provincies op tijd hun aandeel duurzaam opgewekte energie realiseren, hoe deze inspanningen passen in de mondiale inspanningen en of ze voldoende zijn of te gering – dit alles is volslagen onduidelijk.

Foto: 123RF

VERENIGING NEDERLANDS
CULTUURLANDSCHAP

Foto: 123RF

Nederland ligt voor zonne-energie op de op één na slechtste klimaatgordel. Zonne-energie zou vooral opgewekt moeten worden in woestijnen zoals de Sahel.

Ook de kennis over waar welke alternatieve energiebronnen het efficiëntst zijn, hoe lang ze meegaan, waarvan ze worden gemaakt en hoe de opgewekte energielevering aan het net en eventuele opslag van energie moet plaatsvinden, is niet of onvoldoende voor handen.

Voor niets komt de zon op

ZONNEPANELEN gaan gemiddeld circa vijftien jaar mee. Een deel van de materialen is opgebouwd uit recyclebare stoffen, maar een ander deel is dat niet. Een wereldwijde productie van zonnepanelen, waarmee alle landen in staat worden gesteld CO₂-neutraal te leven, zal hoe dan ook telkens opnieuw een aanslag betekenen op de nodige grondstoffen. Deze liggen nu nog onder landbouwgronden, natuurgebieden, wouden of bergen, met een onvermijdelijke aantasting daarvan tot gevolg.

Samengestelde legeringen

WINDMOLENS hebben een levensduur van 15 tot 20 jaar. Om tijdens deze tijd de duwen en trekkracht van de wind te doorstaan, zijn speciale legeringen van metaal nodig. Deze kunnen er echter later niet meer separaat uitgehaald worden. Recycling van de wieken en delen van de molentoren is hierdoor niet mogelijk. Materialen in het binnenwerk van de molen zijn op aarde voorlopig wellicht voldoende voorhanden voor de miljoenen molens die er nodig zullen zijn, maar ze liggen niet voor het oprapen. Dus ook daarvoor zullen we bereid moeten zijn meer bergen af te graven en wouden te kappen.

Opslag energie

Opslag in **REUZE BATTERIJEN** klinkt niet alleen twijfelachtig, maar zal zeker ook veel delfstoffenwinning vergen, en zo wonden slaan in natuur en landschap, bergen, wouden en zeeën, die nu nog relatief gaaf of ongerept zijn.

Deze drie conclusies geven helder aan dat we zuinig moeten omspringen met de grondstoffen die nodig zijn om ons bestaan op planeet aarde te verzekeren.

Er zijn kaarten die aangeven waar op aarde de meeste zonne-energie en waar de meeste windenergie kan worden opgewekt. Op die plekken is de efficiëntie vele malen groter dan op plekken waar in bijvoorbeeld Nederland op dit moment zonneparken of windmolens worden geplaatst; dit kan maar liefst een factor vier schelen. Nederland ligt voor zonne-energie sowieso op de op een na slechtste klimaatgordel (lees: plek op aarde). Windenergie zou eigenlijk alleen op zee moeten worden opgewekt. Dat scheelt alleen al op de Noordzee een factor 2 tot 3 met windmolens op land, en locaties op het zuidelijk halfrond (onder Zuid-Afrika en Australië, en ter hoogte van Argentinië) zijn zelfs nog veel efficiënter. Alleen al daarom zijn internationale samenwerking en centrale sturing onontbeerlijk, willen we de klimaatgevolgen op tijd indammen.

Waterstof

Veel energie- en klimaatwetenschappers waarschuwen dat we het met alleen zon en wind niet gaan redden. Het is ook nodig energie om te zetten in een nieuwe brandstof, die geschikt is voor vliegtuigen, hoogovens, scheepvaart, auto's en gasfornuizen – in feite voor alles waarvoor nu fossiele brandstof gebruikt wordt. **WATERSTOF** is daarbij de meestgenoemde drager voor de groene opgewekte zonne- en windenergie. Bij de omzetting van groene stroom naar waterstof is verlies aan energie niet te voorkomen, maar als die energie op de efficiëntste plekken op aarde wordt opgewekt, vormt dit verlies geen echt probleem.

Voorals zonne-energie kan opgewekt worden in woestijnen zoals de Sahel, en in oliestaten waar ook de waterstoffabricage kan plaatsvinden. Olie als inkomstenbron wordt door het nieuwe waterstof vervangen, wat goed is voor de stabiliteit en de werkgelegenheid in armlastige Noord-Afrikaanse landen. Een systeem van pijpleidingen ligt er al.

Foto: 123RF

Windmolens op zee zijn vele malen efficiënter dan op land.

Het grote voordeel van deze mondiaal veel meer verantwoorde oplossingsrichting is dat deze hout snijdt, snel realiseerbaar is en geen immense wereldwijde veranderingen vereist die hun eigen verzet en grote complexiteit met zich meebrengen. Daarnaast kunnen de inbreuk op kostbare landbouwgronden en op natuur en de verspilling van grondstoffen hiermee tot een minimum beperkt blijven.

De overheid stuurt echter niet, heeft geen kloppende toekomstvisie en planning en staat hierover niet in voortdurend contact met de andere landen van de EU en de VN. Wie de klimaattafels en de Energieregio's volgt, ziet een totaal versnipperd veld en boterzachte uitspraken. Zelfs een laatste redmiddel, als doelen niet gehaald worden, bestaat eruit groene energie in te kopen bij andere landen. Zij moeten dan de kastanjes voor ons uit het vuur halen.

Landschap betaalt de rekening

Doordat overheden geen visie en zelfwerkzaamheid hebben en weigeren daadkrachtig in te grijpen en te sturen, helpen ze graag elk plan van derden uit de markt mee realiseren. Ook al gaat dat ten koste van bossen, natuurgebieden, cultuurlandschappen, bedreigde dieren en landbouwgronden en gepaard met verkwesting van natuurlijke hulpbronnen. Zo rekenen ze zich rijk met wat anderen voor elkaar krijgen en roepen ze graag het beeld op dat er tenminste iets gebeurt.

Nog even en mensen die wel een visie hebben en het hoofd erbij houden en willen stu-

ren, worden beticht van vertraging en tegenwerking van noodzakelijke klimaatmaatregelen. Boeren, van wie de helft geen opvolger heeft en het pensioen slecht geregeld is, kunnen moeilijk weerstand bieden tegen biedingen van 5.000 euro per jaar per hectare voor een zonnepark op hun landbouwgrond.

Klein maar slagvaardig

Ondertussen gebeurt wat er gebeurt en roepen wij u op om samen met ons waakzaam te zijn en ons alle initiatieven die natuur en waardevolle cultuurlandschappen bedreigen te melden.

Omdat wij fundamentele bezwaren hebben tegen de werkwijze van overheden die zich niet aan de landelijke besluitladder houden en omdat er naar onze mening oplossingen in heel andere richtingen moeten worden gezocht, gaan we onze aandacht toespitsen op wat op de desbetreffende locatie aangetast dreigt te worden of dreigt te verdwijnen.

Mocht onze zienswijze leiden tot aanpassing van eventuele plannen, dan hanteren we een reeks voorwaarden:

- Zonneparken worden niet zo compact gemaakt dat ecologische waarden ter plekke vrijwel verdwijnen (concreet: de zonnepanelen mogen de grond van het park voor niet meer dan 50% bedekken).
- Natuurwaarden die bedreigd worden, moeten in de directe nabijheid gecompenseerd worden.
- Tussen en onder de zonnepanelen worden inheemse kruiden en grassen ge-

Een systeem van gaspijpleidingen voor transport van waterstof ligt er al.

zaaid, met het oog op rode lijstsoorten zoals patrijs, korenwolf en zeldzame akkerkruiden. Rondom de zonneparkweides wordt een streekeigen of passend landschappelijk casco van landschapselementen aangelegd.

- Het zonnepark verhuist na circa vijftien jaar naar een nieuwe locatie, waarna de boeren weer gebruik nemen van het land. Het landschappelijk casco blijft bestaan als landschappelijk raamwerk.
- De initiatiefnemer van het zonnepark heeft gedurende die vijftien jaar voldoende geld apart gezet waarmee het aangelegde landschappelijke raamwerk dertig jaar beheerd kan worden; daarna neemt de gemeente het onderhoud over.

Met behulp van deze voorwaarden wordt in ieder geval een bijdrage geleverd aan het landschap en de biodiversiteit op de lange termijn. Wij rekenen op uw hulp.

Kerstactie 2018

Over enkele dagen ontvangt u post over onze Kerstactie 2018. De huiveringwekkende achteruitgang in aantallen insecten en boerenlandvogels zal u niet ontgaan zijn. Daarom zal uw extra gift voor de Kerstactie ingezet worden voor het **aanleggen van bloem- en kruidenrijke akkerranden**. De rijke vegetatie die ontstaat, zal vele insecten en boerenlandvogels helpen in hun terugkeer naar het boerenland. Op de volgende bladzijde leest u hier ook nog meer over. Wij hopen dat u ons hierbij wilt ondersteunen!

Word vrijwilliger in het Landschapmuseum!

Lijkt het je leuk om bezoekers rond te leiden in en rond het prachtige rijksmonument Huize Wylerberg in Beek-Ubbergen? Word dan ook vrijwilliger van het Landschapmuseum! Neem contact op met Liesbeth Kemme via lkemme@nederlandscultuurlandschap.nl of bel naar 024 684 22 94.

Houtwallen en de minister

In de vorige *Landschappelijk* schreven wij over de brief aan minister Schouten waarin wij, samen met andere natuur-, landschaps- en landbouworganisaties, haar opriepen landschapselementen op te nemen in de hectarevergoeding van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). De minister heeft de Tweede Kamer en ons inmiddels per brief geïnformeerd over de mogelijkheden hiervan. Hoewel de minister het behoud van landschapselementen wil bevorderen, neemt zij deze niet op als 'subsidiabele arealen landbouwgrond' in het huidige GLB.

De minister zegt dat ze de zaak redelijk onder controle heeft. Dat is opmerkelijk in een land waar het landschap zo vervaagd en drastisch uitgekleeft is als het onze. Een land waarin iedere meting van ons Planbureau voor de Leefomgeving uitwijst dat ons landschap in kwantiteit en kwaliteit achteruit gaat – en dat al decennia op rij. Kortom: uit niets blijkt dat we de teloorgang van ons landschap in grip krijgen en weten om te buigen.

Houtwallen

In haar brief heeft de minister het naast landschapselementen in het algemeen vooral over *houtwallen* (de term valt maar liefst zeven keer). Welnu, als er één landschapselement is dat voor meer dan 99% uit ons landschap en geheugen is verdwenen, dan is het de houtwal.

Hoewel velen de ruilverkavelings-singels tegenwoordig houtwallen noemen (wat vreemd is, omdat in een singel helemaal geen wallichaam aanwezig is), bestaat een echte houtwal uit een aarden wal met 'hout' (begroeiing) erop. In feite is het aantal gebieden waar houtwallen nog zichtbaar en consequent aanwezig zijn, op één hand te tellen.

Daarbij komt dat de overgebleven houtwallen, zoals het Planbureau voor heel ons landschap al vaststelde, in kwaliteit ernstig achteruitgaan. Houtwallen zakken namelijk uit en zouden eigenlijk eens in de 50 à 75 jaar opnieuw opgehoogd ('opgewald') moeten

worden. Liefst met zoden, want die kunnen goed steil gestapeld worden. Let maar eens op: veel wallen hebben aan één of aan beide zijden een greppel of laagte, waar in het verleden de zoden of grond voor de wal werden weggehaald.

Het hout op de houtwal hoort alleen op de kruin te groeien, zodat de steile en in de tijd uitgeloopte wal een schaduw- en een zonzijde heeft en houdt. Hiervoor moet de wal periodiek 'teruggezet' worden, zodat de begroeiing niet alleen tot de kruin beperkt blijft, maar ook structuurrijk is, met dicht struikgewas en overstaande bomen.

Een zo onderhouden wal kan, in tegenstelling tot de meeste nu vervallen wallen, duizenden soorten dieren en planten herbergen. Zelfs tot zo'n 7.000 soorten, zo is onderzocht in houtwallen in het Duitse Sleeswijk-Holstein.

Maar in Nederland is er dus geen vergoeding aan boeren voor het noodzakelijke opwallen van houtwallen. Hierdoor zullen deze op termijn allemaal verdwijnen. Alleen de VNC walt met eigen middelen nog op. Staatbosbeheer is er na enkele pogingen in het Anlooërdiep mee gestopt, omdat er geen geld meer voor was.

Zo zie je maar: met ambtenaren waar *knowhow* en cultuurhistorisch besef zowat totaal is verdwenen, kun je aardig in een schijnwereld leven, zelfs als je een minister bent en van een boerderij komt.

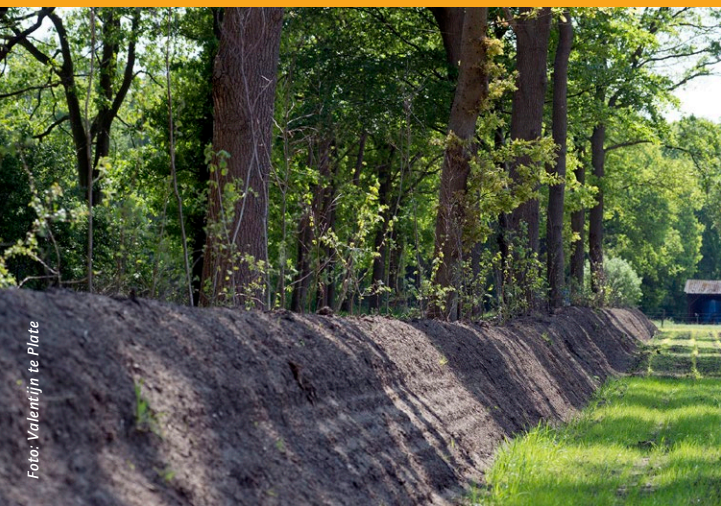

Foto: Valerijn te Plate

Foto: Bart Dingemans

Houtwallen zakken uit en eigenlijk zouden ze zeker eens in de 50 à 75 jaar opnieuw opgehoogd ('opgewald') moeten worden. Alleen de VNC walt met eigen middelen nog op.

Foto: Bart Dingemans

Zaaien en maaien

Vroeger stonden de weides in het Maasheggen-gebied nog vol grassen en bloemen. Op de reservaten na is dat inmiddels allang niet meer zo. Met boeren is de afspraak gemaakt dat ze, wanneer zij randen langs de heggen uit het gangbare beheer halen (dat betekent: daar geen kunstmest, mestinjectie en bestrijdingsmiddelen gebruiken), daarvoor een vergoeding krijgen.

De natuur verdwijnt met rasse schreden uit het agrarische landschap. Wie is er niet geschrokken van de alarmerende berichten over boerenlandvogels en insecten en de huiveringwekkende afname in hun aantallen?

Lang wachten

Wie denkt dat dan de oude grassen en bloemen en de noodlijdende insecten terugkeren, heeft het mis. Zoiets duurt helaas tientallen jaren. Zoveel tijd hebben die insecten helemaal niet.

Maar als je dan door een forse steun van de Postcode Loterij percelen landbouwgrond in de Maasheggen in bezit hebt, dan herstel je niet alleen het heggenpatroon in oude luister, maar wil je ook de weide weer in volle bloei hebben.

Vandaar dat de VNC op eigen grond begonnen is om wilde bloemen en planten – en daarmee hopelijk ook vlinders, bijen, zweefvliegen en, tot slot, de boerenlandvogels – terug te halen.

Er zijn partijen die al ervaring hebben met het versneld terugkrijgen van een rijkere vegetatie, zoals Natuurmonumenten en NL Bloeit!.

Na zorgvuldige grondbewerking zijn de stroken langs onze heggen in de Middelsteeg in september ingezaaid.

Foto: Valentijn te Plate

Weides vol grassen en bloemen, waar het ook gonst van de insecten, vind je nu alleen nog maar in de reservaten.

De laatste is inmiddels begonnen met het 'enten' van bloemen en kruidenrijke stroken langs onze heggen in de Middelsteeg (in de Maasheggen). Boeren uit de omgeving kunnen nu met eigen ogen zien wat dat oplevert en in hoeverre zij terecht of onterecht angst hebben voor onkruidwoekeraars op hun land.

In het voorjaar en de zomer van komend jaar kunnen we de eerste resultaten tonen. We willen deze bloemen en kruidenrijke stroken op meer plekken terugbrengen. De kerstactie van dit jaar zal in het teken hiervan staan. Deze zult u over enkele dagen per post ontvangen.

Foto: Valentijn te Plate

Foto: Lars van Peij

Gratis cursussen heggenvlechten

U kunt zich weer aanmelden voor gratis cursussen heggenvlechten die begin 2019 georganiseerd worden in het Brabantse Maasheggengebied. Ditmaal kunt u kiezen tussen twee cursussen, gegeven door respectievelijk Lex Roeleveld, gecertificeerd heggenvlechter en lid van het Gilde van Heggenvlechters, en Marius Grutters, schrijver van meerdere boeken over de Maasheggen, vlechtkampioen en medeorganisator van het jaarlijkse NK Maasheggenvlechten.

Foto: Valentijn te Plate

Over heggenvlechten

Heggenvlechten is een eeuwenoud ambacht. Door (meidoorn)heggen te vlechten maakt men een ondoordringbare groene barrière. Veel vogels en kleine zoogdieren gebruiken de heg om zich in te nestelen, te verschuilen bij gevaar, of voedsel te zoeken. Gevlochten heggen vormen mooie natuurrijke netwerken in het landschap, maar ze zijn ook prachtig en nuttig op en rond het erf. De afgelopen jaren is de belangstelling voor het heggenvlechten enorm toegenomen. Het ambacht heeft de Unesco-status van immaterieel cultureel erfgoed gekregen.

Over de cursussen

Tijdens de cursussen leert u het hoe en waarom van het heggenvlechten, oefent u de techniek en beleeft u een leuke dag. Iedereen met een hart voor heggen en heggenvlechten kan aan de cursussen deelnemen, of u nu al eens eerder gevlochten heeft of niet. De begeleiding wordt aan uw niveau aangepast.

Cursus Lex Roeleveld

Cursusdata

- zaterdag 9 februari 2019 óf
- zaterdag 23 februari 2019

Per cursusdag is plek voor vijftien deelnemers. Vol is vol!

Locatie en tijd

De Schutkooi, Veerweg 3, 5827 AD Vortum-Mullem van 9.00 uur tot 15.30 uur.

Tijdens de inleiding komen de geschiedenis van het heggenvlechten, het hoe en waarom van verschillende manieren van vlechten, gereedschap, aanleg van nieuwe heggen, onderhoud van al gevlochten heggen en veilig werken aan bod. De handleiding 'Heggenvlechten en haagleiden in Nederland en Vlaanderen' is verkrijgbaar voor €25. De deelnemers vlechten tijdens de cursusdag een meidoornheg in de Maasheggenstijl. Er zal in teams van twee personen gewerkt worden. Elk team doorloopt alle werkzaamheden van het vlechten, zodat aan het eind van de cursusdag de heg gevlochten is.

Bij voldoende belangstelling zal voor geïnteresseerde deelnemers in mei een excursiemiddag georganiseerd worden om de gevlochten heggen in een bloeiend landschap te bekijken.

Zelf meenemen

- Stevige werkkleding en stevig schoeisel.
- Stevige jas. Houd de weersvoorspelling in de gaten.

Voor koffie/thee/lunch en gereedschap wordt gezorgd. Neem zelf werkhandschoenen mee en, als u die heeft, een takenzaag en/of takkenschaar. Wij zorgen voor kapmessen, bijlen, overig gereedschap en veiligheidsbrillen.

Wij worden gesteund door

De cursussen heggenvlechten zijn mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van de Nationale PostcodeLoterij.

Cursus Marius Grutters

Cursusdata

- Theorie: woensdagavond 23 januari 2019 én
- Praktijk: zaterdagochtend 26 januari 2019 (Bij deze cursus volgt u beide dagen.)

Locatie en tijd

- Theorie: Het Posthuis, Kerkplein 1 5835 AT Beugen, van 19.30 uur tot ca. 22.00 uur.
- Praktijk: wordt bekendgemaakt tijdens het theoriegedeelte.

Tijdens de theorieles komen de volgende onderwerpen aan bod: de geschiedenis van het heggenvlechten, aanleg en onderhoud van vlecht-heggen, heggenvlechten in binnen- en buitenland, en flora en fauna in heggen. Deelnemers ontvangen gratis het prachtige handboek *Vlecht-heggen en Heggenvlechten*. Tijdens het praktijkgedeelte gaat u onder leiding van de beste vlechtinstructeurs, tevens meervoudig vlechtkampioenen, letterlijk zelf aan de slag. Op de cursusdagen is er gratis koffie of thee, op de praktijkdagen met maasheggenkoek.

Geïnteresseerde deelnemers kunnen zich op de cursusdagen tevens aanmelden voor een excursie naar de Maasheggen in mei. Tijdens de excursie maakt de deelnemer onder begeleiding van Marius Grutters in een b(l)oeiend landschap kennis met recent (in de periode 2015-2018) gevlochten heggen, eeuwenoude heggen en circa twintig boom- en struiksoorten. Daarnaast is er aandacht voor het cultuurhistorisch landschap met zijn specifieke flora en fauna.

Aanmelden voor een cursus kan door een mail te sturen naar info@nederlandscultuurlandschap.nl o.v.v. 'aanmelding cursus heggenvlechten'. Graag aangeven aan welke van de twee cursussen u wenst deel te nemen en (indien van toepassing) op welke dag(en). Wees er snel bij, want vol is vol!

Troostend en tergend

Wie kent ze niet: de nestors van de vaderlandse natuurbescherming? Zonder uitputtend te willen zijn, denk aan Jac. P. Thijsse, Eli Heimans, Victor Westhoff.

Wij kennen deze nestors alleen nog van naam, want ze zijn al geruime tijd niet meer onder ons. In hun tijd waren de zomertortel, wiewa, nachtegaal en ortolaan nog heel gewoon. De velduil, grutto, kempiaan, korhoen, wilde primula en bosanemoon: je draaide je hand er niet voor om. Nee, als een der heren over een zeldzaamheid sprak, dan was het over de laatste paren slechtvalken. Of over dat unieke moment dat een zee- of visarend, op doortrek naar noordelijke broedgebieden, een karper plukte uit de vijver bij jachtslot Sint Hubertus op park de Hoge Veluwe.

Westhoff was jonger, en leefde nog in 2001. Hij wist nog dat de korenwolf van een plaag een zeldzaamheid werd. Dat de das bedreigd werd en de echte wilde primula's nog maar enkele planten kenden in een Drentse houtwal. Hij had de blauwgraslanden ineen zien schrompelen van tienduizenden hectares naar minder dan honderd. In zijn tijd waren de ooievaars gekelderd tot er slechts zes broedparen over waren.

Westhoff heb ik nog gekend, zo oud ben ik nu al weer. Ik herinner mij nog dat bij Willem Duys een valkenier kwam met een gewonde buizerd. Daar waren toen nog 75 broedparen van, en van de havik nog maar 25. De meeste nesten werden door vrijwilligers bewaakt. Er waren in die tijd grote zorgen om aalscholvers, die nog een kolonie hadden van zevenhonderd broedparen in het Naardermeer. Men maakte plannen om de helft weg te vangen en deze over te brengen naar een ander plassegebied, om zo de kans op uitsterven te verkleinen. Stel je voor dat een onnozele ziel uit een trein langs het Naardermeer een peuk zou gooien en de boel in de zomer vlam zou vatten. Zalm en steur hebben zij zien uitsterven.

Ik heb de grutto, de kievit, de bosanemoon, de nachtegaal, de wiewa, de zomertortel, de hazelmuis, de hamster, de eikelmuis, de vuursalamander, de levendbarende hagedis, het dalkruid, de cantharel en de bosbes nog in aanzienlijke hoeveelheden gekend. Ik weet nog hoeveel kuifleeuweriken broedden in de nieuwbouwwijk van mijn jeugd. Hoe onze auto letterlijk slipte over de paddenlijkjes, op plekken waar ze er nu nog maar een paar honderd met emmertjes overzetten tijdens de paddentrek. Ik kende broekbossen vol bosanemonen, waar nu nog een enkel bloempje staat. Ik heb de otter zien uitsterven, en de korenwolf bijna.

Stel dat de illustere figuren van weleer ook maar een week mochten terugkeren in dit gehavende land van ons. Ze zouden zich lam schrikken en tegelijkertijd in ongeloof meer dan zeshonderd broedparen ooievaars, buizerds op de palen langs de snelwegen en Betuwelijn waarnemen. Oehoes in iedere groeve in Zuid-Limburg en Winterswijk. Aalscholvers op lantaarnpalen midden in de stad. Slechtvalken broedend op iedere koeltoren, centrale, kerktoren of wolkenkrabber van enig formaat. Zeearenden en visarenden honkvast broedend in alle grote moerassen en getijdengebieden!

Kraanvogels broedend in Nederland. De wilde kat bezig met een comeback; ze hebben zelfs al meerdere nesten jongen gehad. Ja, de otter stierf uit, maar kwam terug en weet op eigen kracht het Naardermeer en de Nieuwkoopse Plassen te vinden. En zeehonden waren op het randje van uitsterven; nu hebben we twee soorten en het gaat de dieren goed, ook al zouden de oceanen en zeeën leeg gevist worden.

De rode wouw broedt weer in Nederland. De bever wordt, na uitgestorven te zijn geweest, weer ervaren als een plaag. Net als de das trouwens. Dat het konijn het veld heeft geruimd maar dat de reeën bij zonsondergang vrijwel uit iedere bosrand treden; de heren zouden er versteld van staan. Steen- en boommarters in

Amsterdam; ze zouden het niet geloven. Een jakhals op de Veluwe en wolven die tot in Friesland en de Gelderse vallei trekken; de mannen zouden naar hun voorhoofd wijzen, mij dunkt.

En ik zie dat het gebeurt: dat wat gewoon is, ongewoon wordt; en dat wat ongewoon is, gewoon wordt. Er is werkelijk geen touw aan vast te knopen.

Hoe kan iets zo grondig verkloot zijn, tot op het bot beschadigd en tegelijkertijd zo veerkrachtig? En let wel: het zijn de stoere grotere dieren die soms na eeuwen terugkeren op het toneel. Je denkt: waar hebben we het aan verdiend? Wie hazelmuis en vroedmeesterpad niet kan koesteren, heeft geen recht op wilde kat of oehoe, laat staan op zeearend of wolf.

En dat is feitelijk wel zo. Maar ook al zou het slecht gaan met de regenworm, met de das die vrijwel uitsluitend wurmen eet gaat het goed. En het succes van de terugkeer van de ooievaar zou liggen in het feit dat de vogels zijn omgeschakeld van kikkers en muizen naar wurmen.

Wie moet je geloven? Nou, de natuur natuurlijk. Ze laat duidelijk zien dat het aan haar niet ligt; zij blijft proberen. Hoe bont wij het ook maken. Ze zegt daarmee ook elke kans te benutten. Kansen bieden doen wij ongepland, ongewild soms. Het gaat pas echt beter als we bij al ons handelen doelbewust kansen bieden aan een zo groot mogelijke soortenrijkdom, niet langer als per ongeluk bijverschijnsel van ons handelen maar als bewust gekozen spin-off van ons handelen. Tot onze laatste snik laat de natuur zien bereid te zijn van onze puinhoop en ontrafelde armoede weer iets moois te maken. Dat is troostend en tergend tegelijk.

Jaap Dirkmaat,
directeur.

VNC timmert aan de 'groene wegen' in het landschap!

De groenploeg van de VNC maakt steeds meer meters. Door een groeiend aantal projecten, een bredere bezetting en de almaar toenemende kwaliteit van ons werk maken we echt een verschil voor het cultuurlandschap. Hieronder een weergave van enkele lopende projecten van onze groenploeg.

- ✔ **Compensatie voor dassenverhuizing in Roermond.** In Roermond hebben we in de nabije omgeving van de provinciale weg N280 een compensatiegebied ingericht naar aanleiding van een dassenverhuizing aldaar. Na de succesvol uitgevoerde verhuizing is het gebied door de VNC in samenwerking met Stichting Das&Boom ingericht. In totaal worden er 2100 meter struweelhaag, 1800 meter knip- en scheerhaag en 15 hoogstamfruitbomen aangeplant. We voeren ook het beheer hiervan uit.
- ✔ **Beheer van Palland.** Ook in het naast ons kantoor gelegen Palland voeren we weer het jaarlijkse beheer uit. Naast het reguliere knipwerk hebben we dit jaar een aantal hagen extra teruggesnoeid, waardoor er een nog mooier uitzicht over het dal is ontstaan en het gebied verder aantrekkelijk gemaakt is voor de vele wandelaars die er komen.

- ✔ **Het extra project Maasheggen.** Dit project, mogelijk gemaakt door de Postcode Loterij, behelst onder meer aankoop, inrichting en beheer van het Maasheggen-gebied. Zo hebben wij een perceel aan de strategisch gelegen Middelsteeg aangekocht en daar de afgelopen winter 650 meter aan hagen en 1150 meter aan graskruidentroken aangelegd. De nazorg die we er deze zomer uitvoerden, is minstens zo belangrijk; vanwege de aanhoudende droogte is er extra water gegeven. Verder planten we aankomende winter ruim een kilometer aan hagen en 2800 meter aan graskruidentroken aan rond een dit jaar aangekocht perceel. Dit gebied gaan we de komende jaren ook beheren en wordt in navolging van het Postcode Loterijproject in ieder geval de komende twintig jaar duurzaam beheerd.
- ✔ **Project Charlemagne: compensatie voor nieuwbouw.** Het project Charlemagne betreft de herbestemming en herinrichting van een perceel grond aan de Rijksweg in Malden. De VNC heeft er tot nu toe vele hoogstamfruitbomen en enkele meidoornhagen aangeplant, nog te volgen door het opknappen van een bestaand struweel en een naburig bosperceel later dit jaar.
- ✔ **Ooijpolder.** Van 2010 tot en met 2013 is het Deltaplan voor het landschap succesvol uitgerold over de Ooijpolder. Het landschap onderging een ware metamorfose. Maar liefst 45 kilometer aan landschapselementen (heggen, knotbomen, bloemrijke slootranden, graskruidentroken en plasdras-oevers) is aangelegd en twaalf kilometer wandelpad. Dit was mogelijk gemaakt door een extra bijdrage van de Postcode Loterij aan de VNC. Het beheer van de landschapselementen werd voor 30 jaar duurzaam geregeld. Veel landschapselementen worden door de groenploeg van de VNC onderhouden. Zo ook afgelopen seizoen.

Geef uw e-mail-adres aan ons door

Voor de efficiëntie van onze administratie is het van belang dat wij onze leden via e-mail kunnen bereiken. Op die manier kunnen wij u ook op de hoogte houden van belangrijk nieuws rondom de vereniging en kunnen wij u uitnodigen voor jaarlijkse bijeenkomsten zoals de algemene ledenvergadering.

Daarom verzoeken wij u uw e-mailadres aan ons door te geven. Meld het ons alstublieft ook als u recent uw e-mailadres heeft gewijzigd of als niet zeker weet of u uw e-mailadres al aan ons heeft doorgegeven.

U kunt contact opnemen door: een mail te sturen naar:

info@nederlandscultuurlandschap.nl
of tijdens kantooruren te bellen naar 024-684 22 94.

Landschapmuseum gesloten

Sinds 1 november is ons Landschapmuseum weer gesloten voor de winterperiode. We hebben het afgelopen jaar weer veel enthousiaste bezoekers mogen ontvangen. In de sluitingsperiode worden de miniatuurlandschappen opgeknapt en de huisjes gerestaureerd, zodat ze klaar zijn voor bezoek als het museum op woensdag 3 april 2019 weer zijn deuren opent. Graag tot volgend jaar!

Wij worden gesteund door

